

«Қалалық адам ұрпағын өрбіту
орталығы» ШЖҚ КМК
Бақылау кеңесінің
шешімімен бекітілген

№ 9 «13» қараша 2023 ж.

**Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл жөніндегі
НҮСҚАУЛЫҚ**

Алматы қ.

1 Жалпы ережелер

1.1 «Қалалық адам ұрпағын өрбіту орталығы» ШЖҚ КМК Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл жөніндегі Нұсқаулық (бұдан әрі-Нұсқаулық, Кәсіпорын тиісінше) сыбайлас жемқорлыққа қарсы бағыттағы іс-әрекеттерге не жататынын айқындайды, сыбайлас жемқорлық сипатындағы жағдай туындаған немесе туындауы мүмкін жағдайда Кәсіпорын қызметкерлерінің іс-қимыл тәртібін белгілейді.

1.2 Нұсқаулықта келтірілген талаптар минималды қажет және нақты жағдай үшін толық және/немесе шектеу ретінде қарастырылмауы керек.

2 Негізгі терминдер мен анықтамалар

2.1 Нұсқаулықта келесі терминдер мен анықтамалар қолданылады:

- 1) Пара – мемлекеттік функцияларды орындауға уәкілеттік берілген адам, немесе оған теңестірілген адам, нжауапты мемлекеттік лауазымды атқаратын тұлға, не лауазымды адам, сол сияқты шет мемлекеттің немесе халықаралық ұйымның лауазымды адамы жеке өзі, немесе делдал арқылы алатын ақша, бағалы қағаздар, өзге де мүліктер, мүлікке құқық немесе мүліктік сипаттағы пайда;
- 2) Коммерциялық пара беру – коммерциялық немесе өзге де ұйымда басқару функцияларын орындайтын тұлғаға ақшаны, бағалы қағаздарды немесе өзге де мүлікті заңсыз беру, сол сияқты оған өзінің қызметтік жағдайын пайдаланғаны үшін, сондай-ақ пара беруді жүзеге асыратын адамның мүддесі үшін қызметі бойынша жалпы қамқорлығы немесе жол бергені үшін мүліктік сипаттағы қызметтерді заңсыз көрсету;
- 3) Мүдделер қақтығысы – лауазымды адамдардың / қызметкерлердің жеке мүдделері мен олардың лауазымдық өкілеттіктері арасындағы қайшылық, бұл ретте аталған адамдардың жеке мүдделері олардың өз лауазымдық өкілеттіктерін тиісінше орындамауына әкеп соғуы мүмкін;
- 4) Сыбайлас жемқорлық – Кәсіпорынның лауазымды адамдарының жеке өзі немесе делдалдар арқылы өздері не үшінші тұлғалар үшін мүліктік (мүліктік емес) игіліктер мен артықшылықтар алу немесе алу мақсатында өздерінің лауазымдық (қызметтік) өкілеттіктерін және олармен байланысты мүмкіндіктерді заңсыз пайдалануы, сол сияқты осы адамдарға игіліктер мен артықшылықтар беру арқылы пара беру;
- 5) Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл – сыбайлас жемқорлықтың алдын алу, оның ішінде Кәсіпорында сыбайлас жемқорлыққа қарсы мәдениетті қалыптастыру, сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылықтар жасауға және олардың салдарын жоюға ықпал ететін себептер мен жағдайларды анықтау және жою жөніндегі өз өкілеттіктері шегіндегі Кәсіпорынның қызметі.

3 Пара алу және пара беру

3.1 Қазақстан Республикасының Қылмыстық кодексі парамен байланысты қылмыстардың үш түрін қарастырады:

- 1) пара алу (366-бап);
- 2) пара беру (367-бап);
- 3) паракорлыққа делдалдық (368-бап).

3.2 Параға мыналар жатуы мүмкін:

1) заттар-ақша, оның ішінде валюта, банктік чектер мен бағалы қағаздар, бағалы металдар мен тастардан жасалған бұйымдар, автокөліктер, тамақ өнімдері, бейнетехника, тұрмыстық құралдар және басқа да тауарлар, пәтерлер, саяжайлар, қала сыртындағы үйлер, гараждар, жер учаскелері және басқа да жылжымайтын мүлік;

2) қызметтер мен артықшылықтар - емдеу, жөндеу және құрылыс жұмыстары,

шипажайға және туристік жолдамалар, шетелге сапарлар, ойын-сауық және басқа да шығындарды өтеусіз немесе төмен бағамен төлеу;

3) параның жасырын түрі – қарызға немесе жоқ қарызды өтеу түріндегі банктік несие, төмен бағамен сатып алынған тауарларға ақы төлеу, тауарларды жоғары бағамен сатып алу, пара алушыға, оның туыстарына, достарына жалақы төлеу арқылы жалған еңбек шарттарын жасасу, жеңілдікпен несие алу, дәрістер, мақалалар мен кітаптар үшін алымдарды көбейту, "кездейсоқ" казинодағы ұтыстар, жалдау ақысының төмендеуі, несие бойынша пайыздық мөлшерлемелердің өсуі және т. б.

3.3 Пара алудың жеке белгілері ретінде заң шығарушы орган жалпы қамқорлық көрсету немесе жеңілдік жасауларды да енгізді.

Жалпы қамқорлыққа, атап айтқанда, қызметте лайықсыз көтермелеу, лауазымын кезектен тыс негізсіз көтермелеу, қажеттіліктен туындамайтын басқа да әрекеттерді жасауға байланысты істер жатқызылуы мүмкін.

Жеңілдік жасауға адам оның алдын алу немесе табу шараларын қабылдауға тиіс және қабылдауы мүмкін жағдайларда сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылықты дайындауға, жасауға не жасыруға қасақана кедергі жасауды жол бермеуге жатқызған жөн.

3.4 Мүдделер қақтығысын болғызбау немесе реттеу туралы шектеулерді, тыйымдарды және талаптарды, сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылықтар жасауға итермелеу мақсатында өтініштер туралы жалдаушының (жұмыс берушінің) өкілін хабардар ету туралы міндеттемені, сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл мақсатында белгіленген өзге де міндеттерді сақтау маңызды.

3.5 пара беру белгілеріне мынадай жағдайлар жатады:

- 1) заңды тұлғаның атынан немесе мүддесі үшін ақшаны, бағалы қағаздарды, өзге де мүлікті басқару функцияларын орындайтын лауазымды адамға заңсыз беру, ұсыныс немесе уәде беру;

- 2) пара нақты сомаа немесе материалдық құндылықтар арқылы көрсетілмеуі мүмкін, бұл қызметтер, кепілдіктер немесе қызметтік преференциялар, пара беруші үшін маңызды мәселелерді шешуге жәрдемдесу болуы мүмкін;
- 3) пара туралы әңгіме аллегориялық сипатта болады, пара берушінің сөзі даулы мәселені оң шешкен кезде оған ақша беретіні немесе қандай да бір қызмет көрсететіні туралы ашық мәлімдемелері жоқ бір буынды сөйлемдерден тұрады; бұл ретте ешқандай "қауіпті" сөз тіркестеріне жол берілмейді;
- 4) әңгімелесу барысында пара беруші куәгерлер немесе аудио, бейне техника болған жағдайда ишара немесе мимика арқылы бұл мәселені басқа жағдайда (басқа уақытта, басқа жерде) шешу мүмкіндіктерін талқылауға дайын екенін анық көрсетеді;
- 5) параның сомасы немесе сипаты айтылмайды; тиісті сандар қағазға жазылуы, калькуляторда немесе компьютерде теріліп әлеуетті пара алушыға көрсетілуі мүмкін;
- 6) пара беруші әңгімелесуді күтпеген жерден үзіп, конверт, портфель, пакет немес бума қалдырып кетіп қалуы мүмкін.

4 Сыбайлас жемқорлық қауіпін тудыратын жағдайлар

4.1 Нұсқаулықты іске асыру мақсатында Сыбайлас жемқорлық қауіпін төндіретін жағдай деп қызметкердің жеке мүдделілігі оның лауазымдық міндеттерін тиісінше орындауына әсер ететін немесе әсер етуі мүмкін және қызметкердің өзінің жеке мүдделілігі мен азаматтардың, ұйымдардың, Кәсіпорынның құқықтары мен заңды мүдделері арасында құқықтар мен заңды мүдделерге зиян келтіруге әкеп соғуы мүмкін қайшылық туындайтын немесе туындауы мүмкін жағдай танылады.

4.2 Осы нұсқаулықты іске асыру мақсатында Сыбайлас жемқорлыққа жағдай жасайтын іс-әрекеттер деп қызметкерлердің мынадай іс-әрекеттері (әрекетсіздігі) танылады:

- 1) егер мұндай пайдалану заңнамада көзделмесе, өзінің материалдық мүдделерін не өзге адамдардың материалдық мүдделерін қанағаттандыруға байланысты мәселелерді шешу кезінде өзінің қызметтік өкілеттіктерін пайдалану;
- 2) шешімдерді дайындау және қабылдау кезінде жеке немесе заңды тұлғаларға заңсыз артықшылық беру;
- 3) Кәсіпорынға жұмысқа орналасу және мансап сатысы бойынша ілгерілеу кезінде заңнамада көзделген артықшылықтарды (протекционизм, туыстық, жерлестік) беру;
- 4) заңнамада көзделген жеке және заңды тұлғаларға ақпарат беруден негізсіз бас тарту, оны берудегі кідіріс, дұрыс емес немесе толық емес ақпарат беру;
- 5) Кәсіпорын қызметкерлерінен әлеуметтік төлемдерді тағайындау үшін қажетті қосымша сұратылатын құжаттарды қоспағанда, жеке және заңды тұлғалардан заңнамада көзделмеген құжаттарды, материалдар мен ақпаратты талап ету;

6) жеке және заңды тұлғалардың өтініштерін, шағымдарын, сұрау салуларын, үн катуларын, хабарламалары мен ұсыныстарын қараудың заңнамада белгіленген тәртібін, сондай-ақ олардың құзыретіне кіретін өзге де мәселелерді қараудың (шешудің) белгіленген тәртібін бұзу;

7) сыпайылық пен қонақжайлылықтың жалпы қабылданған нормаларына сәйкес азаматтық заңнамада айқындалған құн шегінде, сондай-ақ хаттамалық және өзге де ресми іс-шараларды өткізу кезінде азаматтық заңнамада айқындалған құн шегіндегі символдық кәдесыйларды қоспағанда, адамдарға сыйлықтар беру және қызметтік емес қызметтер көрсету;

8) жеке және заңды тұлғаларға олардың құқықтары мен заңды мүдделерін іске асыруға кедергі жасау;

9) өзінің лауазымдық функцияларын орындауға байланысты әріптестерінен, заңды тұлғалардан, азаматтардан және оларға жұмыс бойынша тәуелді өзге де тұлғалардан сыйлықтар немесе көрсетілетін қызметтерді қабылдау, жұмыс бойынша жалпы қамқоршылық ету немесе рұқсат беру.

5 Сыбайлас жемқорлыққа бағытталған және коммерциялық пара берудің ықтимал жағдайлары, сондай-ақ сондай жағдайдағы мінезқұлық ережелері бойынша ұсынымдар

5.1 Қызметке жүгінген азаматтар, Кәсіпорынның құрылымдық бөлімшесінің қызметін тексеруді жүзеге асыратын лауазымды тұлғалар тарапынан ықтимал арандатушылықтарды болдырмау үшін:

1) келушілер орналасқан қызметтік үй-жайларды және жеке заттарды (киім, портфельдер, сөмкелер және т. б.) қараусыз қалдырмау;

2) келуші кеткеннен кейін жұмыс орнында немесе жеке заттарында қандай да бір бөгде заттар табылған жағдайда, ешқандай дербес іс-қимыл жасамай, басшылыққа дереу баяндалсын.

5.2 Кәсіпорын қызметкеріне пара ұсынған кезде:

1) дайындық немесе үзілді-кесілді бас тарту ретінде түсіндірілуі мүмкін асығыс мәлімдемелерге жол бермей, өте сақ, сыпайы, ұстамды әрекет етіңіз;

2) Міндетті түрде ұсынылған шарттарды (соманың мөлшері, тауарлардың атауы мен қызметтердің сипаты, пара беру мерзімдері мен тәсілдері, коммерциялық пара беру нысаны, мәселелерді шешу реттілігі) мұқият тындауға және дәл есте сақтаңыз;

3) пара беру және/немесе коммерциялық пара беру уақыты мен орны туралы мәселені келесі әңгімеге ауыстыруға тырысыңыз және келесі кездесу үшін сізге таныс орынды ұсыныңыз;

4) әңгімеде бастаманы өз мойныңызға алмаңыз, көбірек "кездесуге жұмыс жасаңыз", сұхбаттасушыға "сөйлеуге" мүмкіндік беріңіз, сізге барынша көбірек ақпарат беруге мүмкіндік беріңіз;

5) пара беруге немесе коммерциялық пара беруге "келіскен" жағдайда Сіздің мәселеңізді шешудің кепілдіктері туралы сұраныңыз;

6) егер сізде диктофон болса, пара және/немесе коммерциялық пара беру туралы ұсынысты (жасырын) жазуға тырысыңыз;

7) осы факті туралы жоғары тұрған басшылыққа қызметтік жазба түрінде баяндалсын;

8) комплаенс-офицерге телефон арқылы: + 7 707 103 1424 ауызша хабарласыңыз;

9) Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл жөніндегі уәкілетті органға, не 1424 нөмірі арқылы Call-орталыққа хабарласып, дайындалып жатқан қылмыс туралы жазбаша немесе ауызша хабарлама жіберіңіз.

5.3 Мүдделер қақтығысы туындаған кезде:

1) мүдделер қақтығысының туындау мәселесіне мұқият қарау;

2) мүдделер қақтығысын туғызуы мүмкін жағдайға жол бермеу жөнінде шаралар қабылдау;

3) туындаған мүдделер қақтығысы туралы немесе оның туындау мүмкіндігі туралы білген бойда міндетті түрде тікелей басшысыңызды жазбаша түрде хабардар ету;

4) тікелей басшының келісімі бойынша туындаған мүдделер қақтығысын жою жөнінде шаралар қабылдау;

5) мүдделер қақтығысының тарабы болып табылатын қызметкердің қызметтік жағдайын белгіленген тәртіппен қызметтік міндеттерін атқарудан шеттетілгенге дейін және (немесе) мүдделер қақтығысының туындауына себеп болған пайдадан бас тартқанға дейін өзгертуге;

6) қызметтік мінез-құлыққа қойылатын талаптарды сақтау және мүдделер қақтығысын реттеу жөніндегі комиссия құруға құқылы.

6 Сыбайлас жемқорлыққа қарсы тұру туралы шешім қабылдау кезіндегі Кәсіпорын қызметкерлерінің іс әрекеттері

6.1 Өз қалауыңыз бойынша сіз сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл жөніндегі уәкілетті органға немесе 1424 Call-орталығына ауызша, не жазбаша өтінішпен жүгіне аласыз.

6.2 Сыбайлас жемқорлық сипаттағы құқық бұзушылық туралы хабарлау түрінің бірі – бірі анонимді өтініш білдіру. Алайда бұл жағдайда өтініш беруші анонимділікке байланысты жауап ала алмайды, ал қылмыс туралы анонимді өтініштің өзі, мұндай өтініште дәлелді фактілермен дайындалып жатқан немесе жасалған қылмыстық құқық бұзушылықтар туралы мәліметтер болған жағдайларды қоспағанда, қылмыстық іс қозғауға себеп бола алмайды.

6.3 параны бопсалау жағдайына тап болсаңыз Сіз сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл жөніндегі уәкілетті органға хабарласып, Сізден пара алу немесе коммерциялық пара алу фактісі туралы өтініш жазуыңыз керек, онда мына ақпарат нақты көрсетілуі тиіс:

1) лауазымды адамдардың қайсысы (тегі, аты, әкесінің аты, лауазымы, мекеменің атауы) Сізден пара алады немесе коммерциялық құрылымдар өкілдерінің қайсысы сізді пара беруге итермелейді;

2) бопсаланатын параның (пара берудің) сомасы мен сипаты қандай;

3) қандай нақты әрекеттер (немесе әрекетсіздік) үшін Сізден пара немесе коммерциялық пара алмақ;

4) Пара беру қай уақытта, қай жерде және қалай жүзеге асырылмақ.

6.4 сыбайлас жемқорлық қылмыстары және сыбайлас жемқорлық сипатындағы белгілері бар жағдайлар анықталған және/немесе оларға тап болған кезде қызметкерлер сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл жөніндегі уәкілетті органға жүгінумен қатар, Кәсіпорынның комплаенс-офицерінің телефоны арқылы: + 7 707 103 1424 хабардар ету жөнінде шаралар қабылдауы тиіс.

6.5 өзінің қызметтік міндеттерін атқару кезінде сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылық, коммерциялық пара беру және өзге де қылмыстық құқық бұзушылық фактісі туралы хабарлаған қызметкер мемлекеттің қорғауында болады және Қазақстан Республикасының Үкіметі белгілеген тәртіппен көтермеленеді.

6.6 Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимылға, коммерциялық пара беруге және Кәсіпорын қызметкерлерінің өз функционалдық міндеттерін орындауы кезінде өзге де қылмыстық құқық бұзушылықтарға жәрдем көрсететін қызметкер туралы ақпарат мемлекеттік құпия болып табылады және заңда белгіленген тәртіппен беріледі. Аталған ақпаратты жария ету заңда белгіленген жауапкершілікке әкеп соғады.

7 Қорытынды ережелер

7.1 Нұсқаулықпен Кәсіпорынның барлық қызметкерлері танысуы және оны қолдануы міндетті.

7.2 Нұсқаулық бекітілген күннен бастап қолданысқа енгізіледі.